

Рестаурация и трансформиране на мебели в контекста на арт дизайна

гл. ас. д-р инж. Боряна Георгиева Георгиева – Гущанова

Резюме: В доклада се разглеждат столове от вида „Тонет”, проследяват се рестаурирани аналози на други автори и се представя авторски проект по темата. Съвременния дизайн се занимава с проблемите свързани с опазване на околната среда, затова се набляга на актуалната тема за намаляване на отпадъка и възраждане на забравеното старо. Проекта е анализ с идея за рециклиране.

Ключови думи: *цвет, стол, текстил, арт дизайн, рециклиране*

Еlegantните дървени столове с извита облегалка, която надолу преминава в крака, са създадени от германския майстор Михаел Тонет през 1859 г. във Виена. Тръгнал от австрийската столица, известният модел №14 (днес №214) се превръща в най-продавания стол и най-успешния индустриален продукт в света за 19-и век (Фиг. 1). Само до 1930 г. от него са произведени 50 млн. броя. Не случайно известният френски архитект Льо Корбюзие казва: „Все още не е направено нещо по-елегантно и добро като концепция, точност на изпълнението и удобство”.

На 10 юни 2011 г. виенските кафенета са официално включени в списъка на нематериалното културно наследство на ЮНЕСКО. Това става именно заради типичните за тях столове „Тонет”, заедно с масите с мраморни плотове, ложите и масите за вестници.

Големият принос на Михаел Тонет е не само в изчистения елегантен дизайн, но и в налагането на индустриалното производство. Той пръв прави решителната крачка от ръчното производство към използването на машини, което позволява продуктът да бъде по-евтин и достъпен. Възможността да го транспортира без риск от повреда му отваря пътя към Ню Йорк и Чикаго. Много преди ИКЕА големият майстор въвежда лесното и бързо сглобяване и разглобяване на мебелите и възможността части от различни модели да се комбинират. И до днес компанията е символ на качество, функционалност и красота, а столовете продължават да бъдат част от модерния интериор.

Далеч по-малко усъвършенствани в дизайна си но пък много достъпни по нашите земи са столове от подобен на „Тонет” вид, но произведени от родни заводи. Такива са и избраните за преобразяване столове, един от които носи етикет с информация за производителя и модела му (Фиг. 2). Тези столове са били във всеки дом до 90-те години на 20 в. и голяма част са запазени до сега. След промените на 89 година вече е имало възможност да бъдат заменени с нови и различни мебели и собствениците им са побързали да го направят. За нещастие много от тях са изхвърлени или изгорени в печката, може би и като протест към това, че преди промените не е имало голям избор и всички домове са имали приблизително еднакви мебели. Захвърлени са по тавани и мазета или в задния двор, изложени на метеорологичните условия. Някой по-предвидливи или пестеливи хора все пак са ги запазили и сега дават материал за работа на дизайнерите. За някои от тях тези столове нямат парична стойност и ги предоставят съвсем безвъзмездно. Има и други, по-предприемчиви, които са запознати с цената им и ги предлагат на не ниска цена, но тя в никакъв случай не може да се сравни с цената, която биха имали ако сега излизаха от завода или да се сравни с цените на модерните мебели в съвременните мебелни къщи. Например американският сайт www.bauhaus2yourhouse.com предлага ново произведен стол модел A763 на цена от 256 USD (Фиг. 3), а френският сайт www.bellelurette.eu предлага стол от 20те години на 20 век за сумата от 100 евро (Фиг. 4).

Много чуждестранни дизайнери и рестауратори избират столове от извита дървесина с марката „Тонет” или други изработени по същата технология за своите творчески проекти. Възможностите за обновяването им са много и най-разнообразни. Някои залагат само на изящния дизайн и сменят цвета с нов, ярък и запомнящ се. Така столът се превръща в център

на дизайна на стаята. (Фиг. 5). Следващият вариант е да се остави част от дървесината непокътната, както е състарена от времето и да се съчетае в контраст с ново боядисани в ярки цветове детайли (Фиг. 6). Тази комбинация ново-старо изключително добре подчертава качествата и потенциала на столовете, като остава част от историята непокътната, но и показва как може да приеме съвсем нов облик с малко средства. Тези два начина за обновяване на столовете залагат изцяло на красивият силует, които само подчертават умело със смяна на боята.

Другите възможности се причисляват към контекста на арт-дизайна. Авторът приема обекта като бяло платно с по-нестандартна форма в пространството, избира тема и рисува произведение на изобразителното изкуство с подходящи за дървесината бои (Фиг. 7). По този начин възможните резултати са неизброимо много. Друг много интересен начин на преобразяване, доста сложен и изискващ прецизност е цялостното „тапициране” на всеки детайл от стола. Дизайнерите от американският сайт за ръчно изработени, винтидж или уникални продукти www.etsy.com предлагат стол от марката „Тонет”, които е изцяло „облечен” в плат, като цената на това произведение е над 500 USD. Внимателно скроени и залепени парчета от пъстър раиран плат правят една мозайка, която изцяло покрива дървесината. (Фиг. 8).

Погледнато от практична гледна точка по-голямата част от споменатите примери, без проблем могат да бъдат използвани в ежедневието като столове с различно предназначение – отново в кафенета, трапезарии, всекидневни, спални и други помещения. С новият си вид ще внесат съвсем различно настроение у посетителя или потребителя. Всеки, които притежава такъв обект на арт-дизайна, ще го е избрал сам, спрямо своята идентичност и настроение. И то ще бъде уникално.

В „Еклектика на избора или емоцията чрез контраста” (Очкова-Димитрова, Е., 2012) се казва „Безспорно една от водещите тенденции е да се откликне на емоцията на клиента, както и да се предизвика такава с произведения продукт.” Това е друго преимущество на такъв вид арт дизайн - клиентът може да го е пожелал специално - дизайна може да бъде заявен и поръчан на дизайнера. Една такава възможност за „откликване на емоцията на клиента”, ще даде възможност не само на хората, които имат артистични заложби да използват винтидж столовете. Тези, които притежават такива, но нямат възможност да реализират добрите си идеи, също ще имат възможност да ги осъществят чрез някой артист. По този начин се създават съвсем нови перспективи от гледна точка на екология, консуматорство и рециклиране. Тук дори може да се говори за т.нар. *upcycling*, при който се дава нов живот на забравени или изхвърлени вещи – съкровища, които преди това са били боклук за някого.

За изпълнение на авторско решение за трансформиране в контекста на арт-дизайна са взети за обект четири стола. Три от тях са с меки тапицирани седалки, а последният е от същият вид, но с твърда седалка. На него допълнително е изработена седалка за тапициране, за да стане част от комплекта столове.

Трансформирането на столовете се изпълнява като част от проект „Спекулативен дизайн”, финансиран от НИС при ТУ-София през 2019 г. Проектът завършва с изложба „Размисли”, която включва обекти на дизайна създадени от всеки участник в проекта.

Концепцията се развива по името „Сивият стол” и има за цел да накара посетителите на изложбата да се замислят върху взаимоотношенията и поведението в смесените компании (Фиг. 9). Експозицията е придружена от следния текст:

„Когато столовете се съберат около масата да си поприказват, винаги има много духовити разказвачи, които се надпреварват да разкажат интересните си истории... Но има и един по-тих стол в компанията. Той има по интересни истории, но не иска да се надвиква. Другите столове се преструват, че той не е „кой-знае-какво”, но тайно му подражават в компании с по-пъстри столове... защото всички искат да бъдат умерени... като сивия стол... а масата, тя иска да чуе неговите истории.”

За подкрепяне на така избраната концепция столовете са в сив, зелен, жълт и оранжев цвят. По този начин се илюстрират различните типажии от текста по-горе – умерения, тих стол и останалите шумни, пъстри столове. Тъй като характеристиките не са толкова съвършено чисти и от един вид, само основните елементи на столовете са изпълнени в тези цветове – седалка, крака и облегалка. Останалите елементи са смесица от цветовете използвани за другите столове. По този начин всеки един от четирите обекта на редизайн включват в себе си цветовете от останалите и това ги обединява. (Фиг. 10)

Преобразяването на столовете започва с отстраняването на тапицираните седалки и претапицирането им. Избора на плат и начина на изграждане на десените на всеки един стол ще бъдат обект на следваща публикация. След това според избрания плат за дамската са избрани точните нюанси на цветовете боя. За по-лесно и прецизно боядисване, бяха премахнати малките извити елементи, които свързват краката и облегалката със седалката. Изключение правят само трите плоски летвички на облегалката, тъй като те имат много малко допирни точки с останалите елементи и няма да причинят такова затруднение при боядисване. След това повърхността на дървото беше матирана с шкурка на ръка и с помощта на виброшлайф.

Тенденцията, която се следва при боядисването е да има един основен и един допълнителен цвят на всеки стол. Всеки стол допълва съседния стол: столът, който е основно сив, има за допълнителен оранжев цвят, този който е оранжев има за допълнителен зелен цвят, зеления има за допълнителен жълт цвят и жълтия - сив цвят. Нанесена е алкидна боя с гланцов завършек. Необходими бяха между две и четири ръце нанесени с четка, в зависимост от цвета, за получаване на равен тон. Трите летвички на облегалката са боядисани по следния начин: средната на всеки стол е боядисан в неговия допълнителен цвят, а другите две са боядисани с другите два цвята. По този начин се илюстрират характеристиките от концепцията: сивият (умереният) стол съдържа в себе си по малко от всеки от „шумните” столове, а останалите съдържат в себе си малко или повече от „умерения” стол.

След пълното изсъхване на елементите, столовете бяха сглобени с помощта на нови винтове за дърво с едра резба. Избрани са винтове с черни матови глави.

Столовете изпълнени в концепцията „Сивият стол” изпълняват функцията си като обекти на дизайна, когато присъстват в едно изложбено пространство и провокират, и дават повод за размисъл. От друга страна са напълно функциониращи трапезарни столове, които подсецат хората да спрат консуматорството, което се разпространява като епидемия и кара хората да изхвърлят понякога не до толкова непотребни вещи и да ги заменят с нови едnodневки, само заради настоящата мода.

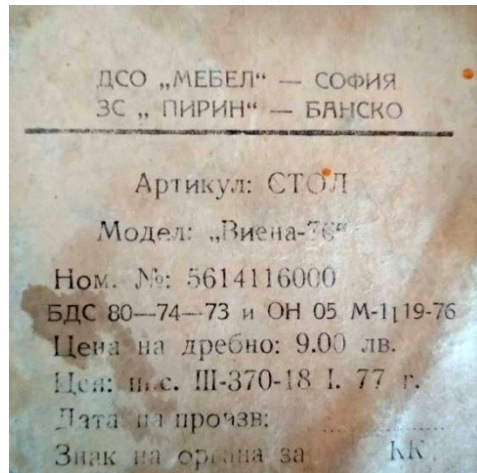
Повторното използване, подновяването, облагородяването и преобразяването на позабравени стари вещи е един от пътищата за намаляване на отпадъка в световен мащаб.

Източници:

1. Райчева, Р. П. История на интериора и мебелите, Мартилен, София, 1999
2. <http://www.bulgaren.org>
3. <http://bauhaus2yourhouse.com>
4. <https://bg.wikipedia.org>
5. Ochkova-Dimitrova E., Eclecticism of choice or emotion by contrast, 9-International congress MTM 2012, vol. 4, Varna, 2012, pp. 88, ISSN 1310-3946
6. <https://lachouetteechoppe.fr>
7. <https://fancydecors.com>
8. <https://www.etsy.com>
9. <https://www.bellelurette.eu>
10. <https://bluesquare.space>
11. <http://www.thonet.de>

Фиг. 1

Фиг. 2

Фиг. 3

Фиг. 4

Фиг. 5

Фиг. 6

Фиг. 7

Фиг. 8

Фиг. 9

Фиг. 10